



DECRIMINALIZAREA ȘI REALITATEA SUB ASPECTUL PERICOLULUI SOCIAL AL FAPTELOR SĂVÎRȘITE

Djulieta VASILOI,
magistru în drept

SUMMARY

Theme study refers to decriminalization crime, on the one hand and on the other to highlight the social danger of acts committed in reality. In what follows we wanted to see and to emphasize aspects that support the ideas promoted in the study. The necessity of protecting social values always imposed measures against facts affecting the value, to prevent the recurrence of antisocial behaviors .. Criminalization is an antisocial activity legislator who first described the act in criminal law (anteriority) for its recipients to take note of it.

REZUMAT

Statul adoptă strategii moderne de reformare a politicii penale, în speranța că societatea este pregătită și capabilă să le implementeze, însă realitatea ne arată că nu este așa. Astfel, decriminalizarea infracțiunilor nu rezolvă și lipsa pericolului social al acelei fapte. În cele ce urmează este prezentat mecanismul de incriminare și dezincriminare, efectuat de legiuitor, pe de o parte, iar pe de altă parte, este prezentată individualizarea pedepsei penale efectuate de judecător. Neconcordanța dintre aceste două modalități și modul de reflectare al acestora în realitate reprezintă conținutul acestui studiu.

Tema studiului este, pe de o parte, decriminalizarea infracțiunilor, iar pe de altă parte, evidențierea pericolului social al faptelor comise în realitate.

Necesitatea ocrotirii valorilor sociale a impus întotdeauna luarea de măsuri împotriva faptelor care aduceau atingere acestor valori, spre a împiedica repetarea manifestărilor antisociale.. Incriminarea unei fapte antisociale este activitatea legiuitorului care mai întâi descrie fapta în legea penală (anterioritatea), pentru ca destinatarii ei să ia cunoștință de ea [4, p. 18].

Această activitate a legiuitorului exprimă însă o realitate obiectivă, realitate anterioară incriminării.

Incriminarea implică folosirea unor modalități specifice, unor tehnici de elaborare proprii activității legislative și adecvate scopului urmărit. Modul de descriere în cuprinsul legii penale a faptei incriminate aparține tehnicii legislative, adică aceluși ansamblu de procedee prin care legiuitorul își concretizează voința sub forma unei dispoziții legale determinate [3, p. 8-10].

Conceptul de incriminare este explicat în "Dicționarul de crimi-

nologie" și reprezintă declararea unei fapte drept deosebit de periculoasă pentru societate, deci crimă, și interzicerea ei socială sub amenințarea aplicării unei pedepse. În acest sens, termenul *criminalizare* coincide cu cel de *incriminare*. În sens larg, cel mai frecvent utilizat, termenul *criminalizare* indică procesul de extindere a ariei faptelor considerate crime și, respectiv, de limitare a libertății individului, în vederea unei mai bune funcționări a societății. Prerogativa criminalizării unor conduite umane aparține legiuitorului, de care acesta uzează, cu scopul de a reglementa cât mai bine viața socială. Acțiunile de criminalizare nefondate pe o cunoaștere criminologică adecvată a fenomenelor criminale poate provoca însă o reacție inversă: în loc să ordoneze mai bine viața socială, ele amplifică ilegalitățile, ceea ce bulversează societatea, prin faptul că zdruncină încrederea populației în necesitatea, raționalitatea și echitatea normelor sociale, precum și în imperativitatea respectării lor stricte. Pentru evitarea unor astfel de efecte sociale perverse (R. Boudon), se cere efectuarea expertizei criminologi-

ce a proiectelor de incriminare.

Norma penală conține exigențele pe care statul le formulează cu privire la modul de comportare a destinatarii normei. Orice modificare în politica penală a statului are loc prin schimbări aduse normei de incriminare (dezincriminări, incriminări noi etc.). Fiecare incriminare are un conținut specific, ceea ce determină o diferențiere între incriminări. Conținutul incriminării este alcătuit dintr-un complex de elemente care diferențiază fiecare incriminare în parte. Trăsăturile specifice care definesc o incriminare determinată, diferențind-o de celelalte, se desprinde din lectura părții speciale a Codului penal, unde fiecare faptă incriminată are trăsături proprii, specifice [5, p. 23].

Revenind la conceptul de incriminare, trebuie menționat faptul că în doctrina noastră „izvorul” incriminării nu a fost foarte clar precizat. De unde provine fapta descrisă de legiuitor? Ce l-a determinat pe legiuitor să incrimineze o anumită faptă?

Putem găsi răspuns la această întrebare în lucrările referitoare la factorii ce influențează criminali-



zarea (de ex., *Interes și crimă*, O. Bejan, V. Bujor) [2, p. 54].

Rezultatul evaluării faptelor trecute se concretizează în formularea unui model legal – incriminare –, obligatoriu de avut în vedere în analiza faptelor viitoare. Faptele viitoare trebuie să îndeplinească cerințele modelului legal, de abținere sau, din contra, de acționare. De asemenea, izvor de inspirație privind unele norme de incriminare pot fi și angajamentele internaționale ale R. Moldova, când în cuprinsul acestora există obligația de a introduce în legislație dispoziții penale de incriminare și sancționare a anumitor fapte (de pildă, incriminarea faptelor contra păcii și omenirii are la bază asemenea angajamente; la fel incriminarea faptei de sclavie, de supunere la muncă forțată sau obligatorie, a faptelor de tortură și altele).

În doctrina penală se confundă deseori conceptul de incriminare cu cel de infracțiune. Am putea considera incriminarea drept infracțiune abstractă. În lucrările mai vechi, nu apare îndeajuns de clar ideea că există o faptă descrisă în legea penală, adică o faptă căreia legea i-a fixat conceptul și conținutul, și fapta concretă ale cărei trăsături coincid cu cele ale faptei descrise.

Dacă din perspectiva științei dreptului penal infracțiunea apare ca un *posterius*, întrucât nu infracțiunea, ci norma de incriminare are rolul principal în stabilirea condițiilor răspunderii penale și în caracterizarea faptei concrete ca infracțiune, nu este mai puțin adevărat că, din perspectiva percepției comune a fenomenului și a măsurilor represive și preventive pe care societatea, prin stat, le desfășoară împotriva unor comportări de natură să submineze ordinea juridică, faptele concrete antisociale

sînt percepute direct și imediat ca un fenomen periculos pentru individ și societate. De aceea, acest fenomen capătă un rol principal, ajungînd să constituie una dintre preocupările centrale ale politicii penale, o necesitate imediată de restabilire a ordinii și disciplinei în relațiile sociale.

Relațiile sociale ce formează obiectul ocrotirii penale sînt influențate de transformările petrecute, în cursul dezvoltării societății, în întreaga viață economică, socială și politică. De aceea, apar noi relații sociale care sînt luate sub ocrotire de legea penală datorită importanței pe care o au, respectiv alte relații sociale care dispar sînt excluse din sfera de ocrotire a legii penale [4, p. 34]. Această împrejurare este cunoscută ca *dezincriminare*. Astfel, dezincriminarea reprezintă o suprimare a prevederii în legea penală a unei fapte ca infracțiune și sancțiunea ce se aplică în cazul săvîrșirii ei. Este expresia principiului legalității incriminării în dreptul penal, *nullum crimen, nulla poena sine lege*.

Dezincriminarea se realizează, de regulă, prin abrogarea expresă a textului de incriminare, dar nu se poate pune semnul egalității între abrogarea expresă a unei norme de incriminare și dezincriminarea unei fapte. Astfel, nu întotdeauna abrogarea unei norme de incriminare înseamnă dezincriminarea faptei. Pentru a stabili dacă o faptă fost într-adevăr dezincriminată, trebuie constatat că aceasta nu are sub nicio formă corespondent în legea nouă.

Nu sîntem în prezența unei dezincriminări atunci cînd se modifică condițiile de tragere la răspundere, cînd se schimbă modalitatea de săvîrșire a unei infracțiuni sau limitele de pedeapsă ori circumstanțele de agravare. Mai mult,

dezincriminarea se poate realiza și prin altă modalitate decît abrogarea explicită a normei referitoare la o anumită infracțiune.

Delimitarea sferei de incidență a legii de dezincriminare depinde în mod necesar de criteriul pe baza căruia se apreciază că o faptă prevăzută de legea veche nu mai este prevăzută de legea nouă. În acest sens, în doctrină au fost formulate două soluții:

1) aprecierea *in concreto*, potrivit căreia sîntem în prezența legii de dezincriminare nu doar atunci cînd legea nouă suprimă o incriminare, ci și în ipoteza în care, prin prevederile noii legi, se restrînge sfera de incidență a unui anumit text, astfel încît fapta concretă comisă de inculpat nu mai întrunește condițiile impuse de acesta;

2) aprecierea *in abstracto* – va exista o dezincriminare doar atunci cînd fapta prevăzută de legea veche nu se mai regăsește sub nicio formă în legea nouă.

Doctrina s-a pronunțat în sensul abordării aprecierii *in concreto*, datorită sferei mai largi de cuprindere.

Așadar, în urma dezincriminării fapta poate ieși complet din sfera ilicitului juridic sau poate atrage sancțiuni de altă natură, cel mai adesea contravențională. Dezincriminarea presupune uneori o procedură de abrogare, dar cu toate acestea nu există o echivalență între cele două, ipoteză susținută prin prisma aprecierii *in concreto* a sferei de incidență a legii de dezincriminare

De aici rezultă, fără dubiu, schimbări în plan juridic, pentru ca răspunderea penală să fie pusă în concordanță cu gravitatea actuală a faptelor comise de făptuitori. Astfel, legiuitorul procedează la evaluări ale gradului de pericol social al unor infracțiuni, rezulta-



tul concretizându-se în modificarea pedepsei legale care, după caz, poate fi agravată sau ușurată. Se formează însă un decalaj, o neconcordanță între gravitatea abstractă actuală a infracțiunii și limitele pedepsei legale, rămase nemodificate. Nesincronizarea modificărilor efectuate în legea penală față de schimbările din realitatea socială este evidentă. Astfel, întotdeauna apar mai întâi faptele ce urmează a fi incriminate sau se modifică gradul de pericol social al infracțiunilor, și numai după aceea legea penală reflectă aceste schimbări prin incriminări noi sau prin coborârea ori ridicarea limitelor de pedeapsă.

Politică penală din ultimii ani a fost îndreptată spre umanizarea legislației penale, prin micșorarea limitelor pedepsei cu închisoarea. Astfel, au fost reduse limitele generale ale închisorii – minimumul general de la 6 luni la 3 luni, iar maximumul general de la 25 la 20 de ani. Respectiv, la toate infracțiunile pedepsite cu închisoare s-a micșorat minimumul special. Așadar, putem observa tendința legiuitorului de a îmblânzi pedepsele, oricum acestea trebuie să fie proporționale cu gradul prejudiciabil al acțiunilor periculoase, care atentează la valorilor sociale ocrotite de norma penală. În această ordine de idei, statul reușește pe deplin să lupte cu fenomenul infracțional sau cel puțin se iau toate măsurile necesare prevenției generale și celei speciale.

Paralel cu implementarea reformelor în domeniul justiției penale și cu aspirațiile europene ale statului, societatea nu a înregistrat succese în planurile cultural, spiritual, educativ, economic etc. Ba chiar am spune că societatea nu mai apreciază la același nivel valorile existente în comunitate și aceasta ne arată

indiferența omului față de semenii săi, față de bunuri, serviciu, justiție etc. Practica judiciară a înregistrat un număr mare de infracțiuni (luând ca exemplu infracțiunile contra persoanei), ceea ce denotă că pericolul social al faptelor săvârșite nu s-a schimbat, ci a crescut. De exemplu, pentru anul 2010 s-au înregistrat 24.5% infracțiuni de vătămare, 5% omoruri, 4 % violuri, iar în 2011 vătămările au crescut la 25%, violurile – la 5%, omorul a ramas de 4% [7].

Datele prezentate ne arată că societatea nu a ajuns la acea maturitate care să-i permită să se autodisciplineze și să perceapă importanța valorilor sociale, ocrotindu-le conștiincios, contracarând orice fel de atentat asupra lor.

Ocupându-se de aprecierea gradului de pericol abstract, legiuitorul îngrădește activitatea judecătorului care nu se poate atinge de aceste atribute ale lui, ele regăsindu-se în principiul legalității pedepsei, de la care nu există derogări. El este îndreptățit să dea eficiență, în cadrul operației de individualizare, modificărilor intervenite în gradul de pericol social abstract al infracțiunilor. Astfel, reducerea sau creșterea gradului de pericol social abstract se transmite pericolului social concret, care suferă, în mod obiectiv, o modificare corespunzătoare. Deci judecătorul va trebui să aplice o pedeapsă mai ușoară sau mai grea, corespunzătoare sensului imprimat de gradul de pericol social al infracțiunii săvârșite. Mai exact, judecătorul nu va putea schimba genul pedepsei prevăzute de lege sau stabili pedeapsa între alte limite decât cele fixate prin lege, dar între aceste limite va putea să aplice o pedeapsă orientată spre minimul special sau maximumul special, după gradul de pericol social abstract al infrac-

țiunii care se repercutează asupra gradului de pericol social concret al faptei săvârșite – scăzut sau, după caz, sporit.

Astfel, este îngrădită posibilitatea judecătorilor de a putea să aprecieze pericolul social generic al infracțiunii care s-a modificat. Ceea ce este însă cert e că în anumite cazuri, și anume atunci când modificările în gradul de pericol social abstract își au sursa în frecvența sporită sau diminuată a infracțiunilor de un anumit tip, ele sînt accesibile, pe baza statisticii judiciare și a cercetărilor criminologice, cunoașterii celor chemați să înfăptuiască opera de individualizare a pedepsei, adică judecătorilor. Dispozițiile art. 75 C. penal RM nu dau nicio orientare cu privire la stabilirea gradului de pericol social concret, ci doar se menționează că „la stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia” [1, p. 5].

Alături de aceste criterii generale, aplicabile în toate cazurile, Codul penal prevede și criterii speciale de individualizare, aplicabile numai în anumite cazuri, de care instanța de judecată este, de asemenea, obligată să țină seama (de exemplu, în cazul participației, în art. 42 C. pen. se stabilește și un criteriu special de individualizare, și anume contribuția fiecărui participant la săvârșirea infracțiunii).

Aplicarea criteriilor generale și speciale de individualizare de către instanța de judecată în fiecare cauză în parte poate duce la stabi-



lirea unor pedepse concrete diferite, cuprinse între limitele minime și cele maxime speciale prevăzute de legea penală, în cazul infracțiunilor de aceeași natură (de pildă, infracțiuni de luare de mită sau infracțiuni de trafic de influență), fără ca această consecință să echivaleze cu existența unei jurisprudențe neunitare referitoare la individualizarea pedepselor, ci constituind o individualizare firească a reacției statului la săvârșirea unei infracțiuni.

De asemenea, în procesul de individualizare a pedepselor se poate ajunge la aplicarea unor pedepse concrete diferite în cazul infracțiunilor de aceeași natură chiar în afara limitelor minime și maxime speciale prevăzute de legea penală (spre exemplu, în cazul în care instanța de judecată constată existența în cauză a circumstanțelor atenuante sau agravante), această consecință la fel neechivalând cu existența practicii judiciare neunitare în materia individualizării pedepselor.

În teoria dreptului penal, noțiunii de conținut al infracțiunii i se recunosc două înțelesuri: *conținut legal* sau *abstract* prin care se înțelege ansamblul acelor elemente, obiective și subiective, care – individualizând, în cadrul fiecărui tip particular de infracțiune, latura obiectivă și latura subiectivă a infracțiunii –, sînt cerute de lege pentru ca o anumită acțiune sau inacțiune să constituie un tip particular de infracțiune; *conținut concret* sau *faptic*, prin care se înțelege ansamblul aspectelor concrete, care – materializând, în cadrul fiecărei acțiuni-inacțiuni săvârșite, elementele constitutive ale conținutului abstract al infracțiunii-tip respective –, individualizează fapta, făcînd-o să se deosebească de toate celelalte infracțiuni concrete

de același tip. Deci, elementele „conținutului concret” reprezintă materializări ale elementelor constitutive ale conținutului abstract și sînt totdeauna cu necesitate intrinseci, ceea ce le colorează de o manieră specifică de la caz la caz, deși infracțiunea-tip este identică.

Gradul de pericol social concret al infracțiunii poate fi influențat și de unele trăsături de fapt – stări, situații, împrejurări, întîmplări – care au însoțit totuși săvârșirea infracțiunii și au creat ambianța faptică, de o anumită coloratură și semnificație proprie, în care s-a comis fapta. Deși sînt extrinseci conținutului concret, ele sînt legate, într-un fel sau altul, de elementele ce alcătuiesc esențialul și astfel contribuie la caracterizarea acestora. Așadar, pentru a se cunoaște gravitatea reală a faptei, este necesar să se cerceteze conținutul concret al faptei, adică acțiunea, inacțiunea, mijloacele folosite, urmarea imediată, precum și felul în care au fost realizate elementele constitutive ale infracțiunii, mai exact acele elemente intrinseci care individualizează fapta, făcînd-o să se deosebească de celelalte fapte concrete de același tip.

În cele ce urmează am încercat o scurtă analiză a practicii judiciare recente, axându-ne, în principal, pe studiul infracțiunilor îndreptate împotriva persoanei. Scopul este de a evidenția împrejurarea că, micșorînd limitele speciale ale închisorii, legiuitorul a creat falsa impresie că gradul concret de pericol al infracțiunilor a scăzut.

Astfel, din rezultatele analizei efectuate asupra mai multor sentințe rămase definitive, referitoare la infracțiuni contra persoanei, am determinat că pedepsele aplicate sînt mai mici, respectiv gradul de pericol social concret s-a micșorat considerabil. Din analiza da-

telor statistice oferite de Curtea Supremă de Justiție, ar rezulta că din 2009 pînă în 2011 numărul cauzelor penale a scăzut în privința infracțiunilor de:

- furt (art. 186 CP) – de la 2188 la 1762 de cauze;
- escrocherie (art. 190 CP) – de la 252 la 243 de cauze;
- circulația ilegală a substanțelor narcotice și psihotrope (art. 217 CP) – de la 1193 la 962 de cauze;
- huliganism (art. 287 CP) – de la 475 la 439 de cauze;
- corupere activă și corupere pasivă (art. 324 și art. 325 CP) – de la 44 la 40 de cauze;
- fîlhărie (art. 188 CP) – de la 177 la 137 de cauze;
- trafic de copii (art. 206 CP) – de la 11 la 7 cauze;
- contrabandă (art. 248 CP) – de la 71 la 35 de cauze;
- în domeniul transporturilor (art. 262-277) – de la 1168 la 1879 de cauze.

În același timp, s-a mărit numărul cauzelor penale ce se referă la infracțiunile de:

- viol (art. 171 CP) – de la 143 la 145 de cauze;
- jaf (art. 187 CP) – de la 537 la 538 de cauze[5,6].

Micșorarea numărului de cauze penale ar trebui să ne bucure, însă făcînd o analiză a cauzelor și a infracțiunilor menționate am observat că, de fapt, pedepsele pentru ele au fost micșorate de legiuitor. De exemplu, la furt pedeapsa închisorii era de pînă la 3 ani, după modificare pedeapsa este de pînă la 2 ani, iar în acest caz se aplică, de cele mai multe ori, eliberarea condiționată de răspundere penală, fie pe parcursul urmăririi penale, fie pe parcursul judecătii.

În concluzie am vrea să menționăm că deși statul adoptă strategii moderne de reformare a poli-



cii penale, în speranța că societatea este pregătită și capabilă să le implementeze, totuși realitatea ne arată că nu este așa.

Referințe bibliografice

1. *Codul penal al Republicii Moldova* (adoptat de Parlamentul RM la 18.04.2002) În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129.
2. Bejan O., Bujor V., *Interes și crimă*, Chișinău, 2004,
3. Bujor V., Vdovicenco O., *Unele aspecte vizînd elaborarea normelor de drept penal*, În: *Legea și viața*, 2009, nr. 8.
4. Jipa Alexandra Cristina, În: *Drept penal*, 2009, București.
5. Curtea Supremă de Justiție. *INFORMAȚIE privind activitatea instanțelor judecătorești pe anul 2010* <http://www.csj.md/content.php?menu=1778&lang=5>
6. Curtea Supremă de Justiție. *INFORMAȚIE privind activitatea instanțelor judecătorești pe anul 2009* <http://www.csj.md/content.php?menu=1778&lang=5>
7. MAI R. Moldova. *Analiza infracțiunilor pe anii precedenți* http://www.mai.md/inf_analize
8. Bujor Valeriu. *Probleme de Drept penal în contextul integrării europene*. Conferința științifică internațională „Probleme actuale ale științei dreptului penal și criminologiei în spațiul postcomunist”, Chișinău, 29-30 noiembrie, 2002.

ATRIBUȚIILE AUTORITĂȚII TUTELARE ÎN PROCESUL DE ADMINISTRARE A PATRIMONIULUI MINORULUI

Angela ROMANCIUC,
doctorandă

SUMMARY

Guardianship for minors' is a legal care institution where a person called a guardian or trustee is required to exercise parental rights and obligations of a minor child whose parents are deceased or unable to exercise their duties to protect his interests. The guardian's protection is in the same way like through parents, it consists of rights and obligations that the tutor has on minors, and asset a side consisting of rights and obligations which guardian exercises and fulfills them concerning the child's property. Asset side of protecting minors and persons lacking legal capacity consists of guardian's rights and obligations to respect it's administration of the guardianship. This requires that he has a big responsibility in using , perseveration or alienation the property that belongs to the child.

REZUMAT

Tutela este o instituție juridică de ocrotire a minorilor, în virtutea căreia o anumită persoană denumită tutore sau curator este chemată să exercite drepturile și obligațiile parintești față de un copil minor, ai cărui părinți sînt decedați ori în imposibilitate de a-și exercita îndatoririle în vederea protejării intereselor copilului. La fel ca și conținutul ocrotirii minorului prin părinți, cel al ocrotirii lui prin tutelă este format dintr-o latură personală, alcătuită din drepturi și obligații pe care tutorele le are cu privire la persoana minorului, și o latură patrimonială, compusă din drepturile și obligațiile pe care tutorele le exercita și le îndeplinește privitor la bunurile copilului. Latura patrimonială a ocrotirii minorului și persoanei lipsite de capacitate de exercițiu constă în drepturile și obligațiile tutorelui privind administrarea patrimoniului celui tutelat. Aceasta presupune acțiunile pe care le desfășoară tutorele în scopul utilizării, conservării sau înstrăinării bunurilor ce aparțin tutelatului.

Tutela minorului este o instituție juridică prin care se asigură, de către persoana numită *tutore*, protecția persoanei și a patrimoniului copilului care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora. La fel ca și conținutul ocrotirii minorului prin părinți, cel al ocrotirii lui prin tutelă este format dintr-o latură personală, alcătuită din drepturi și obligații pe care tutorele le are cu privire la persoana minorului, și o latură patrimonială, compusă din drepturile și obligațiile pe care tutorele le exercită și le îndeplinește privitor la bunurile copilului.

Tutela ca instituție de ocrotire a minorilor este o instituție nouă pentru Codul civil. Anterior această instituție era reglementată de CCF/1969 (art. 126-153). Odată cu intrarea în vigoare a Codului familiei la 26.10.2000, instituția tutelei a rămas să fie reglementată în acest act normativ numai în măsura în care ea este privită ca o forma de ocrotire a minorilor rămași fără grija parintească.

Ocrotirea părintească este mijlocul natural și firesc de ocrotire a minorilor și constă în totalitatea drepturilor și îndatoririlor pe care le au părinții față de copiii lor minori, indiferent dacă aceștia provin din căsătorie sau din afara